

چکیده

مقدمه: ارتقاء سطح کیفی خدمات در کتابخانه های دانشگاه های علوم پزشکی به دلیل اهمیت زیادی که در تحقق اهداف جامعه مرتبط با بهداشت و سلامت عمومی دارند انکارناپذیر است. از این رو جهت برنامه ریزی کیفی در این کتابخانه ها به ابزاری نیازمندیم که کتابخانه را در راه رسیدن به اهداف خود یاری کند، این ابزار سنجش عملکرد نامیده می شود. شاخص های عملکردی یکی از ابزارهای سنجش عملکرد در کتابخانه ها هستند که چنانچه نتایج حاصل شده از آن ها مورد تحلیل قرار نگیرد به پایگانی آن ها منجر خواهد شد. در میان ابزارهای مختلف تجزیه و تحلیل داده ها ابزاری به نام GIS وجود دارد که به جای استفاده از جداول و نمودارها جهت نمایش داده ها، نمایش گرافیکی مصوری را از داده ها در قالب نقشه فراهم می سازد. این پژوهش با هدف تعیین قابلیت های GIS در تحلیل شاخص های عملکرد کتابخانه های دانشگاه های علوم پزشکی تهران و شهید بهشتی انجام شد.

روش پژوهش: این پژوهش از نوع بنیادی بوده و روش آن پیمایشی توصیفی می باشد. جامعه پژوهش کلیه کتابخانه های دانشگاهی می باشد که کتابخانه های مرکزی و دانشکده ای دانشگاه های علوم پزشکی تهران و شهید بهشتی (جمعاً ۲۲ کتابخانه) به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده های مورد نظر با استفاده دو پرسشنامه گردآوری شد. روش گردآوری داده ها در چهار مرحله به ترتیب شامل استخراج شاخص های عملکردی با جستجو در میان منابع مختلف و در نهایت انتخاب ۴۰ شاخص عملکردی؛ انجام مطالعه مقدماتی در سه کتابخانه به منظور بررسی وضعیت آمارهای لازم جهت گردآوری شاخص ها؛ گردآوری داده ها با مراجعه حضوری پژوهشگر؛ و در نهایت تحلیل داده ها با نرم افزار ArcGIS 9.3 صورت گرفت.

یافته ها: یافته های پژوهش نشان داد که نرم افزار ArcGIS قابلیت نمایش طیف وسیعی از شاخص های عملکردی را در قالب تصاویر بسیار واضح و گویا جهت تحلیل و آنالیز دارا می باشد، به طوریکه نمایش این شاخص ها در قالب نمودارها و جداول نه تنها فرایند تجزیه و تحلیل را دشوار، بلکه فاقد هر گونه جذابیتی نیز برای خواننده می باشد؛ همچنین کنار هم قرار دادن دو شاخص و یا حتی بیشتر از دو شاخص از دو گروه مختلف جهت انجام مقایسه های مرتبط تر قابلیت دیگر GIS می باشد که در نرم افزارهای آماری مثل SPSS امکان پذیر نمی باشد، و در نهایت بر روی هم قرار دادن لایه های مجزا، مرتبط با پایگاه های داده ای مختلف نیز یکی دیگر از قابلیت های بالقوه GIS در تحلیل شاخص ها می باشد. مشاهده شاخص های عملکردی برگرفته از تصاویر GIS نشان داد که تعداد بیشتری از شاخص ها در کتابخانه های دانشگاه علوم پزشکی تهران نسبت به کتابخانه های علوم پزشکی شهید بهشتی با وضعیت بهتری مشاهده شدند.

نتیجه گیری: نقشه هایی که در آن ها با استفاده از GIS به تجزیه و تحلیل شاخص های عملکردی پرداخته شد، به مثابه نقشه راهی می مانند که افراد را بنا به نیازشان هدایت کرده و پاسخگوی سؤالات مختلف آن ها می باشند، بطوریکه افراد می توانند تجزیه و تحلیل های فراوانی را از این نقشه ها استخراج کنند، علاوه بر این، تجزیه و تحلیل داده ها تنها یکی از قابلیت های GIS در میان قابلیت های بیشمار آن می باشد.

کلید واژه ها: شاخص های عملکردی، سیستم اطلاعات جغرافیایی، GIS، کتابخانه های دانشگاهی.